

Relacje damsko-męskie i małżeństwo w starożytnym Egipcie

Autor tekstu: **Ilona Wojtarowicz**

Z licznych dokumentów oraz opowiadań i pieśni starożytnych wynika, że rodzina i potomstwo stanowiły najwyższy cel każdego Egipcjanina. Ciepłu rodzinnemu i miłości przypisywano ogromną wartość [1].

Małżeństwo

W związku małżeńskim, to mężczyzna miał wyższą pozycję, niż kobieta. Wynikało to po części z faktu, że małżonka była od niego finansowo zależna, ponieważ to on zarabiał na dom i dzieci. Owszem, kobiety były szanowane, ale z pewnością nie posiadały takich samych praw, jak mężczyźni. O szacunku wobec kobiet może zaświadczyć sama sztuka - kobiety nigdy nie musiały ukrywać swojego ciała. W rzeźbie, malowidle czy reliefie, kobietę przedstawiano zawsze w sposób uwydatniający jej kobiecość, np. w przylegającej do ciała sukni [2]. Natomiast na brak równouprawnienia wskazuje fakt, iż wszystkie zamężne kobiety obowiązywał całkowity zakaz jakichkolwiek relacji z innymi mężczyznami, aczkolwiek zakaz ten dotyczył tylko kobiet. Dokumenty wskazują na to, że obowiązywały bardzo surowe kary, zarówno w przypadku zdradzającej żony, jak i jej kochanka. Wg Diodora Sycylijskiego — za cudzołóstwo popełnione przez kobietę groziło oszpecenie twarzy, natomiast mężczyznę, który dopuścił się aktu nierządu z zamężną kobietą, czekała kastracja [3].

Częstokroć wspomina się o mężu i żonie jako o siostrze i bracie, co tłumaczy się tendencją porównywania małżonków do najbliższych sobie krewnych [4]. Uważa się, że ten zwyczaj był upowszechniony głównie w okresie faraonów i dotyczył rodzin królewskich, odnosił się ściśle do religii, według której wszyscy bogowie byli ze sobą spokrewnieni i w związku z tym faraon, czyli „ziemski bóg” mógł poślubić siostrę czy inną krewną. Małżeństwa te były konsekwencją zasady „nie mieszania” krwi [5].

Ogólnie rzecz ujmując, starożytni Egipcjanie byli bardzo zasadniczy, zatem przywiązywali niezwykle dużą wagę do przestrzegania wszelkich prawideł i norm. Można zauważyć to również w ich religii. Centralnym punktem ich wierzeń, obyczajów oraz prawa było podążanie zgodnie z *maat*. Z jednej strony termin ten określał boginię prawdy i sprawiedliwości (Maat), z drugiej natomiast miał znaczenie dużo bardziej uniwersalne, ponieważ oznaczał porządek i harmonię w każdej dziedzinie życia. Przyczyn wszelkich klęsk żywiołowych, politycznych i społecznych upatrywano zawsze w nieprzestrzeganiu tego ładu. Życie w niezgodzie z *maat*, było najgorszym wykroczeniem.

W kontekście damsko — męskim najistotniejszym obowiązkiem każdej Egipcjanki było wychowanie dzieci, natomiast ze strony Egipcjanina - zapewnienie kontynuacji rodziny. Była to kwestia niezwykle prestiżowa [6].

Ważną rolę w życiu rodzinnym odgrywały dzieci, które towarzyszyły rodzicom w rozmaitych sytuacjach na polowaniu, w pracy czy podczas odprawiania rytuałów religijnych [7]. Poświęcano im mnóstwo czasu i uwagi. Natomiast ze swojej strony, dzieci miały obowiązek okazywać szacunek swoim rodzicom, a po ich śmierci zapewnić im należyty pochówek.

Z rozmaitych tekstów i opowiadań wynika bardzo ambiwalentny stosunek do kobiety. W zasadzie kobieta jest postacią drugorzędną, piętnowane są jej wady np. złośliwość czy chęć dominacji. Mężczyźni nie ufają seksualności kobiecej, ponieważ jej nie rozumieją. *"Uważa się ją za frywolną, zalotną, kapryśną, niezdolną dotrzymać tajemnicy, kłamliwą i mściwą, niewierną z samej już natury; autorzy opowiadań i moralisci widzą w niej zbiór wszelkich grzechów, worek pełen wszelkich niegodziwości"* [8].

Z drugiej strony jednak — literatura miłośna i sztuka wskazują na pewien aspekt kobiecości, który niejako stawiał kobietę wyżej, niż mężczyznę — był to oczywiście powab kobiecego ciała, jej seksualność i zmysłowość. Idealna kobieta dla każdego Egipcjanina to kobieta płodna oraz posłuszna pod każdym względem swojemu mężczyźnie, oddana jemu i dzieciom [9].

Niebywale ważną kwestię w życiu Egipcjanina stanowił wygląd zewnętrzny, począwszy od

ubioru, a skończywszy na biżuterii.

Starożytni Egipcjanie bardzo dbali o czystość. Aby spodobać się swojej wybrance stosowali mnóstwo pielęgnacyjnych zabiegów paznokci, rąk, stóp, a także masaże. Obowiązkowo trzeba było namaścić się wonnymi olejkami i perfumami. Aby upiększyć swoją fizjonomię, często ubierano perukę i sandały, które przy okazji informowały o statusie społecznym człowieka.

Egipcjanie bardzo cenili sobie zabawę, co bez wątpienia sprzyjało zacieśnianiu się relacji damsko — męskich. I tak na przykład przy wejściu na ucztę każdy gość dostawał stożek wonności, który roztopiał się spływając po głowie [10].

Seksualność

W kontekście starożytnego Egiptu kwestia ta jest o tyle ciekawa, że erotyka nie istniała tam autonomicznie, nie było ostrej granicy między seksualnością a miłością czy religią. W kulturze egipskiej były to płaszczyzny komplementarne.

Generalnie, podejście do erotyki było dosyć liberalne, co ilustruje Papirus Turyński [11], będący świadectwem szerokiej znajomości sfery seksualności z uwagi na dużą ilość oraz śmiałość przedstawionych tam pozycji seksualnych.

Warto tu odnotować fakt, iż już w Egipcie farańskim stosowano swoistą antykoncepcję. Z Papirusa Berlińskiego nr 192 (A.Krzemińska), dowiadujemy się o recepcie na napój antykoncepcyjny: *"aby kobieta nie zaszła w ciążę należy okadzać roślinę zwaną mimi, a potem przez cztery kolejne dni pić wywar z selera i dyni, ugotowany na słodkim piwie"* [12].

W tekstach religijnych pojawia się bardzo dużo sytuacji opisujących akty seksualne „odbiegające od normy”. Jednak takie zachowania były zarezerwowane tylko dla świata bogów. Bogowie byli skłonni do różnych czynów, jak np. gwałty, akty homoseksualne czy kazirodce, jednakże wszystkie te anomalie miały na celu wyeksponowanie wyjątkowej, jakże różniącej się od ludzkiej — boskiej kondycji [13].

Egipcjanie to z zasady monogamiści, niemniej jednak niektórzy z nich posiadali prywatne haremy. Dotyczyło to szczególnie faraonów, którzy ze względów politycznych żenili się z córkami królów innych państw. Mimo kilku żon - jedna była zawsze najważniejsza, nazywano ją **Panią Obydwu Krajów**, a jej głównym obowiązkiem było nadzorowanie „domu kobiet” [14].

Krzemińska pisze, że były dwa określenia na taki harem, mianowicie: *"ipet-nesut"* i *"nener-ut-nesut"*. W tym pierwszym mieszkaly kobiety związane z rodziną królewską, tutaj również dzieci otrzymywały edukację. Natomiast to drugie miejsce przeznaczone było na życie towarzyskie. Dopiero w okresie Nowego Państwa pojawiają się dowody, że w *"ipet-nesut"* mieszkaly kochanki króla.

Dosyć istotnym zagadnieniem w przypadku relacji damsko — męskich w starożytnym Egipcie stanowi prostytutka. Rozpowszechniona była tzw. **prostytutka wędrowna**, polegająca na tym, iż kobiety wędrując, oferowały swoje wdzięki. prostytutki dzieliły się na kilka grup, w zależności od zamożności. Najzamożniejsze z nich to tzw. hetery. Zdarzało się nieraz, że dochodziły do znacznych fortun. O ich zamożności nie decydowała tylko uroda, lecz przede wszystkim inteligencja i ogłada [15].

O znaczeniu seksualności dowiadujemy się już na płaszczyźnie mitologicznej. Już kosmogeniczny akt stwórczy jest aktem seksualnym, mianowicie bóg słońca Re dokonał samogwałtu i z jego nasienia zrodziła się pierwsza para bogów: **Szu i Tefnut** [16].

Główną patronką miłości i kochanków w starożytnym Egipcie była bogini **Hathor**. To do niej zwracali się nieszczęśliwie zakochani, błagając o pomoc. Bogini ta oprócz swojego łagodnego aspektu, posiadała drugi — niszczycielski. Czasami pojawia się w mitach jako krwiożercza kotka Tefnut, która miała zniszczyć rodzaj ludzki. *„Kapłani Hathor świadczyli różne usługi związane ze sprawami seksu i miłości: wróżyli czy plany matrymonialne się powiodą, dostarczali zaklęć miłosnych i lubczyków. Hathor patronowała też obfitej literaturze miłosnej, a egipskie kobiety ze względu na jej epitet „Piękna”, posypywały się lub nacierały złotym proszkiem, by wydawać się bardziej boskie i atrakcyjne"* [17].

Oprócz Hathor, ważnym opiekunem związków damsko męskich i całokształtu miłości był **Bes**. Był związany z płodnością. W ikonografii przedstawiany był jako mały brzydki, krzywonogi bóg o niewspółmiernie wielkim fallusie [18].

Magia

Starożytni Egipcjanie bardzo często oddawali się zabiegom magicznym. Powody ich stosowania były różne np. w wyniku nieudanych przygód miłosnych lub w celu zapewnienia sobie przychylności ze strony bogów. Niejednokrotnie uciekali się do czarnej magii, która była stosowana w sytuacjach krytycznych, miała zaszkodzić kłamiwemu kochankowi lub wręcz przeciwnie — wskrzesić starą miłość. W tym celu stosowano różne zaklęcia magiczne, jak również składano ofiary bogom prosząc ich o przychylność. Egipcjanie uważali, że potencja i akt miłosny to podstawowe warunki odrodzenia się w zaświatach. [19]. Bardzo powszechne były wspólne groby małżeńskie. Na ścianach tych grobów przedstawiano różne sceny z życia małżonków [20]. Niestety nie można było jednak ukazywać scen miłosnych, więc zaczęto stosować szereg znaków, które je symbolizowały.

Symbolika miłosna

Symbole te można podzielić na kilka grup. Są to symbole związane z ciałem ludzkim, zwierzętami, roślinami, muzyką czy ubiorem. Generalnie można powiedzieć, że właściwie cały świat Egipcjan przesycony był sensualizmem i erotyką. Ten właśnie sensualizm to cecha charakterystyczna ich mentalności i wierzeń — wierzyli na przykład, że zniszczenie nosa, uszu, oczu czy ust na malowidłach jest w stanie unicestwić zmarłego [21].

Symbolem kobiecej seksualności była **małpa**, ze względu zgrabność i gibkość ruchów oraz swoistą swobodę zachowania. Z męską potencją natomiast kojarzył się **osioł**, z uwagi na swój niezwykle popęd seksualny [22].

Jeśli chodzi o roślinność związaną z symboliką miłosną, to można tu podać za przykład **kwiat lotosu**, który rano otwiera się, a wieczorem zamyka i chowa pod wodą. Z biegiem czasu — stał się symbolem codziennych narodzin i śmierci słońca, co z kolei wpłynęło na symbolikę miłosną, ponieważ kwiat lotosu kojarzony jest z odrodzeniem, kreacją, a tym samym znakiem miłości między kobietą a mężczyzną, której wynikiem jest nowe życie [23].

Jednym z najbardziej miłosnych symboli była **winorośl**. Egipcjanie mieli świadomość działania alkoholu na popęd seksualny; aczkolwiek stan upojenia nie było potępiany, wręcz przeciwnie wydawał się raczej dość znaczącym elementem erotycznej gry między kochankami [24].

Szalenie ważnym elementem symboliki erotycznej w Egipcie były **włosy** traktowane w kategoriach nośnika mocy i gotowości seksualnej. Czasem jednak, mężowie zapobiegliwie, nakazywali swoim małżonkom ścinanie lub nawet golenie głów [25].

Bibliografia:

1. A. Krzemińska "Miłość w starożytnym Egipcie", Warszawa 2004
2. Leksykon "Bogowie, demony, herosi", pod. red. Z. Paska, Kraków 1997
3. P. Montet "Życie codzienne w Egipcie w epoce Ramessydów", Warszawa 1964
4. A. Krzemińska, [Papirusowa pornografia](#)

Przypisy:

- [1] A. Krzemińska, *Miłość w starożytnym Egipcie*, Warszawa 2004
[2] Ibidem
[3] Ibidem, s.12
[4] P. Montet, *Życie codzienne w Egipcie w epoce Ramessydów*, Warszawa 1964
[5] Ibidem
[6] A. Krzemińska, *Miłość...*, op.cit.
[7] Ibidem
[8] P. Montet, op.cit., s.48
[9] A. Krzemińska, op.cit.
[10] Ibidem
[11] Papirus Turyński - papirus datowany na czasy XIX dyn., okres panowania Ramzesa II (1279-1213), znaleziony na początku XIX wieku

- [12] A. Krzemińska, op.cit., s.173
- [13] Ibidem
- [14] Ibidem, s.164
- [15] Ibidem
- [16] Leksykon *Bogowie, demony, herosi*, pod red. Z.Paska, Kraków 1997
- [17] Ibidem, s.164
- [18] Ibidem
- [19] A. Krzemińska, *Papirusowa pornografia*
- [20] A. Krzemińska, *Miłość...*, op.cit.
- [21] Ibidem
- [22] Ibidem
- [23] Ibidem
- [24] Ibidem
- [25] Ibidem

Ilona Wojtarowicz

Absolwentka religioznawstwa na Uniwersytecie Jagiellońskim (2006).

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 30-12-2007)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5672) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5672>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl